

ગુજરાત યુનિવર્સિટી
ટી.વાય.બી.એ.(સમાજશાસ્ત્ર)
સેમેસ્ટર - V (05) નો અભ્યાસક્રમ

શૈક્ષણિક વર્ષ જૂન ૨૦૧૩-૨૦૧૪ માં સમાજશાસ્ત્ર વિષયનાં સેમેસ્ટર-૫માં નીચે મુજબનો સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.

ગુજરાત યુનિવર્સિટીના સમાજશાસ્ત્રની અભ્યાસ કમિટી દ્વારા ટી.વાય. બી.એ. ના સમાજશાસ્ત્ર વિષયમાં સેમેસ્ટર-૫ માટે નીચેના કોર્સ (કોર અને કોર તથા ઇલેક્ટીવ) પેપર સર્વાનુમતે નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.

કોર -૩૦૧	:-	ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓ
કોર-૩૦૨	:-	સમાજશાસ્ત્રીય સંશોધન પદ્ધતિ
કોર-૩૦૩	:-	સ્ત્રીઓ અને સમાજ
કોર અને ઇલેક્ટીવ-૩૦૪	:-	નગર સમાજશાસ્ત્ર

અથવા

ગુજરાતનું સમાજશાસ્ત્ર

કોર અને ઇલેક્ટીવ-૩૦૫	:-	ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર

અથવા

ધર્મનું સમાજશાસ્ત્ર

T.Y.B.A SEM – V

SOCIOLOGY CORE - 301

ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓ (INDIAN SOCIOLOGISTS)

ઉદ્દેશો (Objectives) :-

- (૧) ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓનાં સમાજશાસ્ત્રીય ચિંતન અને વિચારોથી વિદ્યાર્થીઓને માહિતગાર કરવા.
- (૨) ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓનાં વિચારો સમજી સમાજ અધ્યયન અંગેની વિભિન્ન પદ્ધતિઓની સમજૂતિ આપવી.
- (૩) ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓનાં વિચારોમાં વ્યક્ત થયેલા સમાજશાસ્ત્રીય દષ્ટિકોણ સમજી વર્તમાન સમયમાં તેની પ્રસ્તુતતાની સમજ આપવી.

ફલશ્રુતિ (Out come) :-

- (૧) ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓનાં વિચારોથી અભ્યાસુઓ જાણકાર થશે.
- (૨) સામાજિક ઘટના અને સામાજિક વ્યવસ્થા ને સમજવામાં ભારતીય સમાજશાસ્ત્રીઓનાં સિધ્ધાંત અને સંશોધન પદ્ધતિઓ નો ઉપયોગ કરતા થશે.
- (૩) વિવિધ ઘટના વચ્ચેનો તાર્કિક સંબંધ સમજીને અભ્યાસુઓ સમાજશાસ્ત્રી દષ્ટિકોણ કેળવશે.

યુનિટ-1. ગોવિંદ સદાશિવ ધૂર્યે (આદ્ય સ્થાપક - મુંબઈ સ્કૂલ) (1893-1984)

- અ. (૧) જીવન પરિચય
(૨) અભ્યાસ પદ્ધતિ
(૩) સમાજશાસ્ત્રીય પ્રદાન
- બ. મુખ્ય વિચારો
(૧) ડૉ. ધૂર્યે અને તેમના જ્ઞાતિ અંગેના અભ્યાસો-વિચારો.
(૨) જ્ઞાતિના લક્ષણો
(૩) સગપણ સંબંધો
(૪) જ્ઞાતિનું બદલાતું સ્વરૂપ
- ક. હિંદુ-મુસ્લિમ સંબંધો

યુનિટ-2. ઈશ્વરલાલ પ્રાગજીભાઈ દેસાઈ (1911-1985)

- અ. (૧) જીવન પરિચય
- (૨) અભ્યાસ પદ્ધતિ
- (૩) સમાજશાસ્ત્રીય પ્રદાન
- બ. સંયુક્ત કુટુંબનો અભ્યાસ
- ક. પછાતપણાના માપદંડો

યુનિટ-3. રાધાકમલ મુકરજી (લખનૌ સ્કૂલ) (1889-1965)

- અ. (૧) જીવન પરિચય
- (૨) અભ્યાસ પદ્ધતિ
- (૩) સમાજશાસ્ત્રીય પ્રદાન
- બ. સામાજિક પર્યાવરણશાસ્ત્ર
- ક. નગરની સામાજિક સમસ્યાઓ

યુનિટ-4. અક્ષયકુમાર ર. દેસાઈ (માર્કસવાદી) (1915-1994)

- અ. (૧) જીવન પરિચય
- (૨) અભ્યાસ પદ્ધતિ
- (૩) સમાજશાસ્ત્રીય પ્રદાન
- બ. ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર
- (૧) ગ્રામીણ જીવન અને સંબંધો
- (૨) કૃષક સમસ્યાઓ
- ક. રાજ્ય અને સમાજ

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE - 301
INDIAN SOCIOLOGISTS

OBJECTIVES:

- (1) To inform students about the thoughts and ideas of Indian sociologist.**
 - (2) Explain different methods of studying Indian society after understanding of thoughts of Indian sociologist.**
 - (3) Students will develop rational attitude and understand relation between two events.**
-

UNIT I: Govind Sadashiv Ghurye (Founder - Bombay School – 1893-1984)

- A.
 - (1) Life Introduction
 - (2) Methodology
 - (3) Sociological Contribution
- B. Major Thoughts
 - (1) Dr. Ghurye and His study and thoughts about Caste
 - (2) Characteristics of Caste
 - (3) Kinship Relationship
 - (4) Changing nature of Caste

UNIT II: Ishwarlal Pragjibhai Desai (1911 – 1985)

- A. (1) Life Introduction
 - (2) Methodology
 - (3) Sociological Contribution
- B. Study of Joint Family
- C. Criteria of Backwardness

UNIT III: Radhakamal Mukharjee (Lucknow School) (1889-1965)

- A. (1) Life Introduction
 - (2) Methodology
 - (3) Sociological Contribution
- B. Sociological Environment Science
- C. Urban Social Problems

UNIT IV: Akshaykumar R. Desai (Marxism) (1915-1994)

- A. (1) Life Introduction
 - (2) Methodology
 - (3) Sociological Contribution
 - B. Rural Sociology
 - (1) Rural life and relationship
 - (2) Peasantry Problems
 - C. State and Society.
-

Reference Books

1. Deasi A.R. (1961) : Rural Sociology in India.
Popular Prakashan - Bombay
2. Ghurye G.S. (1969): Caste and Race in India
Popular Prakashan - Bombay
3. Nagala B.K. (2008): Indian Sociological Thought
Rawat Publication, Jaipur.
4. Shah Ragini : I.P. Desai
A pioneering Indian Sociologist.
Rawat Publication, Jaipur.
5. Dhruva Shailaja : “Samajshastrionu pradan”, Gurjar Granth
Ratna karyalay, Ahmedabad. (Gujarati)
6. દેસાઈ અક્ષયકુમાર (1971): ભારતની જ્ઞાતિ વ્યવસ્થા
આર.આર.શેઠની કંપની-અમદાવાદ
7. દેસાઈ અક્ષયકુમાર (1973): ભારતીય રાષ્ટ્રવાદની સામાજિક ભૂમિકા
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
8. જોશી વિદ્યુત (1997) : પારિભાષિક શબ્દકોશ સમાજશાસ્ત્ર
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
9. જોશી વિદ્યુત (2003) : આઈ.પી.દેસાઈ
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
10. ભટ્ટી રમણીક (2006) : ભારતના ત્રણ સમર્થ સમાજશાસ્ત્રીઓનો અંતરંગ પરિચય
પાર્શ્વ પ્રકાશન-અમદાવાદ.
11. મકવાણા એમ.એચ.(2012): ભારતીય સમાજના પરિપ્રેક્ષ્ય
લાયબ્રેરી બુક હાઉસ, અમદાવાદ.

12. ભટ્ટ નરહરી (2011) : વિનયન શબ્દકોશ
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
13. (1993) : સમાજશાસ્ત્રીય વિચારધારા
ESO-03 પ્રારંભિક સમાજશાસ્ત્ર
ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી -અમદાવાદ
14. દોશી એસ.એલ. (2010) : ભારતીય સામાજિક વિચારક,
રાવત પબ્લિકેશન--જયપુર

Note : Any other text / article / reference book suggested by the teacher.

ટી.વાય.બી.એ. સેમેસ્ટર - V
SOCIOLOGY CORE - 302
સમાજશાસ્ત્રીય સંશોધન પદ્ધતિ (Sociological research Methods)

ઉદ્દેશો (Objectives) :-

- (૧) સમાજશાસ્ત્રીય સંશોધનથી જાણકાર થશે.
- (૨) સમાજશાસ્ત્રીય સંશોધનની વિવિધ પદ્ધતિઓ/પ્રયુક્તિઓથી માહિતગાર કરવા.
- (૩) માહિતીનું વર્ગીકરણ, અર્થઘટન કરી વૈજ્ઞાનિક તરાહ શોધતા શીખવવું.

ફલશ્રુતિ (Out come) :-

- (૧) સમાજશાસ્ત્રની વિવિધ સંશોધન પદ્ધતિઓ/પ્રયુક્તિઓથી વિદ્યાર્થીઓ માહિતગાર થઈ તેનો ઉપયોગ કરતા થશે.
- (૨) વિદ્યાર્થીઓ હકીકતલક્ષી આંકડાકીય વિશ્લેષણ કરી ઘટનાની તરાહ જોતા શીખશે.

યુનિટ-1. સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ

- 1.1 સામાજિક સર્વેક્ષણનો અર્થ અને લક્ષણો.
- 1.2 સામાજિક સર્વેક્ષણની પ્રક્રિયા
- (1) સંશોધન પ્રશ્નની પસંદગી અને ઘડતર

યુનિટ-2. નિદર્શ અને નિદર્શન

- 2.1 નિદર્શ અને નિદર્શનનો અર્થ
- 2.2 નિદર્શનની પ્રક્રિયા
- (1) સમષ્ટિ
- (2) નિદર્શન માળખું
- (3) નિદર્શ
- 2.3 નિદર્શનના પ્રકાર
- (1) સંભાવનાત્મક
- (2) બિનસંભાવનાત્મક

યુનિટ-3. માહિતી એકત્ર કરવાની પ્રયુક્તિઓ

- 3.1 મુલાકાતનો અર્થ, લક્ષણો
મુલાકાત અનુસૂચિ અને મુલાકાત માર્ગદર્શિકા
- 3.2 પ્રશ્નાવલિનો અર્થ-લક્ષણો
પ્રશ્નાવલિનું ઘડતર અને ઉપયોગિતા

યુનિટ-4. માહિતીનું વર્ગીકરણ અને અર્થઘટન

- 4.1 સાદું અને સંચયી આવૃત્તિ વિતરણ
- 4.2 મધ્યવર્તી સ્થિતિના માપ
(1) મધ્યક (2) મધ્યસ્થ (3) બહુલક

T.Y.B.A SEM V
SOCIOLOGY CORE - 302
Sociological Research Methods

Objectives:

- (1) To inform about sociological research
- (2) To inform about the methods and techniques of sociological research
- (3) To teach the data analyses, interpretation with scientific method

Out comes:

- (1) Students will be inform and able to use various sociological research methods and techniques
- (2) students will learn to see the pattern of any phenomena through factual data analyses.

Unit- 1: Survey Method

- 1.1 Meaning and Characteristics of Social Survey
- 1.2 Process of Social Survey
 - (1) Selection and formation of Research Problem

Unit – 2: Sample and Sampling

- 2.1 Meaning of Sample and Sampling
- 2.2 Process of Sampling
 - (1) Survey
 - (2) Structure of Sampling
 - (3) Sample

- 2.3 Types of Sampling
 - (1) Probable Sampling
 - (2) Non – Probable Sampling

Unit – 3: Techniques of data collection

- 3.1 Meaning and Characteristics of Interview
Interview Schedule
- 3.2 Meaning and characteristics of Questionnaire
Formation and Importance of Questionnaire

Unit – 4: Analyses and Interpretation of Information

- 4.1 Simple and Cumulative Frequency Distribution
- 4.2 Measurement of Middle Range
 - 1) Mean 2) Mode 3) Median

Reference Books

1. Arvindkumar (2005): “Research Methodology In Social Science”
Sarup & Sons, New Delhi
2. D A Devarus (2003) : “Survey In Social Research”
Rawat Publication, Jaipur
3. Dixon and Others (1987) : “A Hand book of Social Science Research- a comprehensive and practical guide for students.”
4. Goode and Hatt (1952) : “Methods in Social Research”
McGrow Hill Book Company, Inc. Tokyo
5. Kothari CR (1989) : “Research Methodology Methods And Techniques” Wiley Eastern
Banglore
6. Mueller and Schuessler (1961) : “Statistical Reasoning in Sociology” Oxford and IBH
Publishing Co., New Delhi
7. Sharif Iqbal (2006) : “Research Methodology In Sociology” Raj Publishing House,
Jaipur
8. Young P.V. (1988) : “Scientific Social Survey and Research” Prenticehall, New Delhi
9. आहुजा राम (2003) : “सामाजिक सर्वेक्षण एवं अनुसंधान”
रावत पब्लिकेशन--जयपुर
10. पान्डेय गणेश (2004) : “सामाजिक अनुसंधान सर्वेक्षण एवं सांख्यिकी”
राधा पब्लिकेशन, नई दिल्ली
11. महाजन संजीव (2004) : “सामाजिक अनुसंधान सर्वेक्षण एवं सांख्यिकी”
अर्जुन पब्लिशिंग हाऊस, नई दिल्ली.
12. જોબનપુત્રા દેવેન્દ્ર (1991) : “સમાજશાસ્ત્રમાં આંકડાશાસ્ત્ર”
યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
અમદાવાદ

13. દેસાઈ અરવિંદરાય (1997) : “સામાજિક સંશોધન પદ્ધતિઓ”
યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
અમદાવાદ
14. શાહ દિપિકા (2004) : “શૈક્ષણિક સંશોધન”
યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
અમદાવાદ
15. શાહ વીમલ પી. (1997) : “સંશોધન ડીઝાઈન”
યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
અમદાવાદ

Note : Any other text / article / reference book suggested by the teacher.

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE - 303

સ્ત્રીઓ અને સમાજ (Women and Society)

હેતુઓ

૧. વિદ્યાર્થીઓને સ્ત્રી અભ્યાસની વૈજ્ઞાનિક જાણકારી આપવી.
૨. ભારતીય બંધારણ અને કાનૂનમાં સ્ત્રીઓનાં દરજ્જાથી વાકેફ કરવા.
૩. ભારતના જૂદા-જૂદા ધર્મના સામાજિક જીવનમાં સ્ત્રીઓનાં દરજ્જાની જાણકારી આપવી.

ફલશ્રુતિ

૧. ભારતમાં સ્ત્રી અભ્યાસોની જાણકારી મેળવશે.
૨. ભારતીય સ્ત્રીના દરજ્જાની જાણકારી મેળવશે.
૩. સ્ત્રીઓના વિવિધ પ્રશ્નોથી વાકેફ થશે.

એકમ-૧ સ્ત્રી અભ્યાસો

- ૧.૧ સ્ત્રી અભ્યાસોનો અર્થ
- ૧.૨ સ્ત્રી અભ્યાસોનું સ્વરૂપ
- ૧.૩ સ્ત્રી અભ્યાસોનું કાર્યક્ષેત્ર
- ૧.૪ સ્ત્રી અભ્યાસોના અભિગમો
- ૧.૫ સ્ત્રી અભ્યાસોની આવશ્યકતા

એકમ-૨ ભારતમાં સ્ત્રીઓના મુખ્ય અને વૈયક્તિક કાયદાઓ

- ૨.૧ લગ્ન
- ૨.૨ છૂટાછેડા
- ૨.૩ ભરણ પોષણ
- ૨.૪ વારસો હકો
- ૨.૫ વૈયક્તિક કાયદાઓ

એકમ-૩ સ્વતંત્ર ભારતમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો

- ૩.૧ વસતિ વિષયક દરજ્જો (જાતિ પ્રમાણ, ગ્રામીણ, શહેરી)
- ૩.૨ શૈક્ષણિક દરજ્જો
- ૩.૩ રાજકીય દરજ્જો

એકમ-૪ ભારતના જુદા જુદા ધર્મમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો.

- ૪.૧ જુદા-જુદા ધર્મમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો (હિંદુ, ઈસ્લામ અને ખ્રિસ્તી)
- ૪.૨ સ્ત્રીઓના સામાજિક દરજ્જા સાથે સંકળાયેલ મુખ્ય સમસ્યાઓ
 ૧. કુટુંબમાં વિસંવાદિતા
 ૨. છૂટાછેડા
 ૩. દહેજ - કાનૂન
- ૪.૩ ગુજરાતની કેટલીક સ્ત્રી પ્રતિભાઓ.

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE - 303
Women and Society

Objective:

To give the scientific information about women's studies

To acquaint students about Indian constitutions and women's law

To give the information about social life of women in various religion of India.

Outcome:

Student will get information about women's studies in India.

Student will get information about status of women.

To acquaint various problems of women

Unit: 1 Women's Studies

1:1 Meaning of Women's Studies.

1:2. Nature of Women's Studies.

1:3. Subject-matter of Women's Studies.

1.4. Approaches of women's studies.

1.5. Needs of women's Studies.

Unit: 2 Main and Personal laws & special benefits for women in India.

2:1. Marriage

2:2. Divorce

2:3. Maintains

2:4. Property rights

2:5. Personal laws

Unit: 3 Status of women in Contemporary India.

3:1. Demographic status.

3:2. Educational Status.

3:3. Political Status.

Unit: 4 Status of Women in different Religions.

4.1 Status of Women in different Religions. (Hindu, Islam & Christian)

4.2 Main issues related to Social Status of Women.

1. Family disharmony 2. Dowry 3. Divorce

4.3 Some prominent women of Gujarat

REFERENCE BOOKS

1. Andal N. (2000), 'Women and Indian Society' Jaipur and Mumbai, Rawat Publication.
2. Bhandari Sarita (2005) Problems of women Education, Arise Publishers, New Delhi.
3. Chanana Karuna (1988) ed. Socialization, Education and women, Explorations in Gender Identity, New Delhi, Orient Longmans.
4. Chatterji Soma A (1988) The Indian women's Search for an Identity, Vikas Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi.
5. Desai Neera and Krishnaraj M. (1987) Women and Society in India, Ajanta Publishers, New Delhi.
6. Desai Neera and Patel Vibhuti (1985) Indian Women Change and Challenge, Popular Prakashan, Bombay.
7. Ghadially, Rehana (1982) ed. Women in Indian Society, Sage Publications, New Delhi.
8. Ghosh S.K. (1993) ed. women in Indian Society, Sage Publications, New Delhi.
9. Ghosh S.K. (1993) Indian Women through the Ages, Ashish Publishing House, New Delhi.
10. Mazumdar Veena (1979) Symbols of Power : Studies in the political status of women in India Allied, Delhi.
11. Neera Desai and Usha Thakkar (2004) Women and Society in India, National Book Trust, Delhi.
12. Srinivas M.N. (1978) The Changing Position of Indian Women, Oxford University Press, Bombay.

13. Vibhuti Patel (2002) Women's Challenges of the New Millennium, Gyan Publication Delhi.
14. એમ.એસ. લવાનિયા, શશી કે. જૈન (૧૯૯૮) ભારતીય મિહલાઓ કા સમાજશાસ્ત્ર, રીસર્ચ પબ્લિકેશન, જયપુર (હિન્દી)
15. ભારતમાં મહિલાઓ, સાંખ્યિકી પ્રોફાઈલ (૨૦૧૦) રાષ્ટ્રીય જન સહયોગ, બાલ વિકાસ સંસ્થાન, નવી દિલ્હી. (હિન્દી)
16. કલ્પના શાહ (૨૦૧૨) સ્ત્રીનો બદલાતો દરજ્જો અને ભૂમિકા, યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ.
17. કલ્પના શાહ (૨૦૦૩) સ્ત્રી શિક્ષણ, વિકાસ અને પડકારો: સ્ત્રી અભ્યાસ શ્રેણી, આર.આર.શેઠની કંપની, મુંબઈ.
18. ઠક્કર ઉષા (૨૦૦૩) સ્ત્રીઓ અને રાજકારણ કપરા ચઢાણ: અભ્યાસ શ્રેણી, આર.આર.શેઠની કંપની, મુંબઈ.
19. દેસાઈ નીરા (૨૦૦૩), સ્ત્રી અભ્યાસ, જ્ઞાનની વિસ્તૃતી ક્ષિતિજો, સ્ત્રી અભ્યાસ શ્રેણી, આર.આર.શેઠની કંપની, મુંબઈ.
20. પટેલ તારા (૧૯૯૨) કૌટુંબિક સમસ્યાઓ અને નિવારણ, ગુજરાત યુનિવર્સિટી પ્રકાશન, અમદાવાદ
21. મકવાણા રમેશ (૨૦૦૯) એકવીસમી સદીમાં મહિલાઓનું સ્થાન અને ભૂમિકા, પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ

22. મેવાડા સોનલ (૨૦૦૧) સ્ત્રીઓના અધિકારો, યોગક્ષેમ માનવ ગૌરવ સંસ્થાન, અમદાવાદ
23. રાવલ ચંદ્રિકા, શૈલજા ધ્રુવ, (૨૦૦૨) – નારી વ્યથા – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
24. રાવલ ચંદ્રિકા, શૈલજા ધ્રુવ, (૨૦૦૮) – સમાજનો સુરજ – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
25. રાવલ ચંદ્રિકા, શૈલજા ધ્રુવ, (૨૦૦૮) – ગુજરાતમા સ્ત્રીઓનો દરજ્જો – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
26. રાવલ ચંદ્રિકા, શૈલજા ધ્રુવ, (૨૦૧૦) – પરિવારની પરી (સં) – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
27. રાવલ ચંદ્રિકા (૨૦૧૦) – જેન્ડર અને સમાજ – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
28. રાવલ ચંદ્રિકા (૨૦૧૧) – જેન્ડર અને વિકાસ – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ
29. રાવલ ચંદ્રિકા, શૈલજા ધ્રુવ, (૨૦૧૩) – સ્ત્રીઓ અને સમાજ – પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 304 (EA)

નગર સમાજશાસ્ત્ર (Urban Sociology)

હેતુઓ

૧. વિદ્યાર્થીઓને નગર સમાજશાસ્ત્રની પાયાની વિભાવનાથી વાકેફ કરવા.
૨. નગરીકરણ અને નગર જીવન સંદર્ભે સમાજશાસ્ત્રીય અભિગમોથી જાણકારી આપવી.
૩. નગરના વર્તમાન પ્રશ્નોથી માહિતીગાર કરવા.

ફલશ્રુતિ

વિદ્યાર્થીઓ નગરસમાજનાં પરિમાણો, એનું સામાજિક માળખું અને સામાજિક પ્રક્રિયાઓથી વાકેફ થશે.

એકમ-૧ નગર અને નગર સમાજશાસ્ત્ર

- ૧.૧ નગરની વ્યાખ્યા.
- ૧.૨ નગર સમાજનાં લક્ષણો.
- ૧.૩ નગર સમાજશાસ્ત્ર - વ્યાખ્યા - અર્થ.
- ૧.૪ નગર સમાજશાસ્ત્રનું કાર્યક્ષેત્ર.
- ૧.૫ નગર સમાજશાસ્ત્રની જરૂરિયાત/અગત્ય.

એકમ-૨ નગર સમાજના અભિગમો અને સિધ્ધાંત.

- ૨.૧ લુઈવર્થનો નગરીય જીવનશૈલીનો સિધ્ધાંત.
- ૨.૨ બર્ગેસનો કેન્દ્રસ્થી વિસ્તારનો સિધ્ધાંત.
- ૨.૩ હોમર હયોટનો સેક્ટર સિધ્ધાંત.

એકમ-૩ નગરીકરણ અને નગરીય સમસ્યાઓ.

- ૩.૧ નગરીકરણ.
- ૩.૨ નગરીકરણનો અર્થ-કારણો.
- ૩.૩ ગંદા વસવાટો - અર્થ, લક્ષણો, જવાબદાર કારણો, અસરો અને ઉકેલ.
- ૩.૪ પ્રદુષણ - અર્થ, પ્રકારો (ધ્વનિ અને વાયુ), મુખ્ય કારણો અને અસરો.

એકમ-૪ નગર આયોજન

- ૪.૧ નગર આયોજનનો અર્થ અને ધ્યેયો
- ૪.૨ નગર આયોજનનું મહત્વ
- ૪.૩ નગર આયોજનમાં સમાજશાસ્ત્રીઓની ભૂમિકા

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 304 (EA)
URBAN SOCIOLOGY

Objectives:-

1. To acquaint students with basic concepts in urban Sociology.
2. The urban way of life & urbanization.
3. To know the contemporary issues of urban society.

Outcome:-

Students will be sensitized on dimensions of urban society, social Structure and social process in India.

Unit: 1 Urban society and urban sociology

- 1.1 Definition of urban society.
- 1.2 Characteristics of urban society.
- 1.3 Urban sociology Definition-meaning.
- 1.4 Subject matter of urban sociology.
- 1.5 Need/importance of urban sociology.

Unit: 2 Approaches and Theories of urban society.

- 2:1 Theory of urbanism as way of life (Louis worth)
- 2:2 The concentric Zone theory of Barges
- 2:3 Sector theory of Homer Hut

Unit: 3 Urbanization and urban problems.

3:1 Urbanization

3:2 Meaning and causes of Urbanization.

3:3 Slums: Meaning-Characteristics impact and solution

3:4 Pollution- Meaning-Types (Noise, air) causes and impact.

Unit: 4 Urban Planning

4:1 Meaning and objectives of urban planning

4.2 Importance of urban planning

4.3 Role of Sociologist in urban planning.

REFERENCE BOOK:

1. brahimson M 1976 Urban Sociology, Englewoot, Prentice hall.
2. Alfred de Souza 1979 the Indian city; poverty, ecology & urban Development, manohar, Delhi.
3. haradwaj, R.K. 1974: urban Development in India. National Publishing House.
4. Bose Ashish 1978, Studies in India Urbanization 1901-1971, Tata Mc Graw Hill.
5. Colling Worth, J b 1972 problems of urban society VOL.2, George and Unwin Ltd.
6. Desai A R & pillai S D (Ed) 1970 Slums & urbanization, popular prakashan, Bombay.
7. Gold, Harry, 1982: sociology of urban life. Prentice hall, Englewood Cliff.
8. Pickwance C G (ed) 1976, urban sociology; Critical Essays, Methuen. Saunders peter 1981, Social theory & urban Question, Hutchinson.
9. Quinn J.A. 1955, urban sociology, S.chand & Vo.New Delhi.
10. Ronnan, paddison, 2001: Handbook of Urban Studies. Sage: India
11. દેસાઈ એ.આર, દેસાઈ નીરા (૧૯૭૮) વિકસતા શહેરો અને ઝૂંપડપટ્ટી, આર.આર.શેઠની કું. મુંબઈ.
12. દોશી હરીશ, નગર સમાજશાસ્ત્ર, યુનીવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 304 (EB)

ગુજરાતનું સમાજશાસ્ત્ર
(SOCIOLOGY OF GUJARAT)

એકમ -૧ પ્રદેશનું સમાજશાસ્ત્ર : પરિચય

- અર્થ અને મહત્ત્વ
- ગુજરાતનું વસતિ વિશ્લેષણ (૨૦૧૧), સ્ત્રી પુરુષ જાતિ પ્રમાણ, સાક્ષરતા, આદિવાસી પ્રમાણ, ગ્રામ-શહેર માહિતી

એકમ -૨ ગુજરાતમાં જ્ઞાતિ : પરંપરા અને પરિવર્તન

- ગુજરાતમાં દલિતો : પરિચય
- ગુજરાતમાં અન્ય પછાત વર્ગો : પરિચય

એકમ - ૩ ગુજરાતમાં ધર્મો :

- ધાર્મિક લઘુમતિઓ : (ઈસ્લામ, ખ્રિસ્તી) : વર્તમાન લાક્ષણિકતાઓ
- કોમવાદ : સ્વરૂપ, સમસ્યાઓ અને ઉકેલો

એકમ -૪ ગુજરાતમાં એકવીસમી સદીની સામાજિક સમસ્યા

- સ્ત્રી-પુરુષ અસમાન જાતિ પ્રમાણ
 - ઐતિહાસિક પરિપ્રેક્ષ્ય
 - વર્તમાન સ્વરૂપ
 - સમસ્યાઓ અને ઉકેલો

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 304 (EB)
SOCIOLOGY OF GUJARAT

UNIT – 1 SOCIOLOGY OF REGION : INTRODUCTION

- Meaning and Importance
- Population analysis of Gujarat (2011), Sex Ratio, Literacy, Tribal Population, Rural-Urban Population.

UNIT – 2 CASTE IN GUJARAT : TRADITION AND CHANGE

- Dalits in Gujarat : Introduction
- OBC's in Gujarat : Introduction

UNIT – 3 RELIGION IN GUJARAT

- Religious Minorities (Islam and Christianity)
- Contemporary Characteristics of Minorities
- Communalism : Nature, Problems and Solutions

UNIT – 4 SOCIAL PROBLEM OF 21ST CENTURY GUJARAT

- **Unequal Sex Ratio**
- Historical Perspective
- Contemporary Nature
- Problems and Solutions

REFERENCE

- The shaping of Modern Gujarat (Plurality, Hindutva and Beyond). Achaut Yagnik, Suchitra Sheth, Penguin Books, 2005.
- Shah, Ghanshyam, Mario Rutten, and Hein Sttrefkerk (Eds). 2002. 'Development and Deprivation in Gujarat', New Delhi : Sage Publications.
- Shinoda, Takashi (Ed). 2002. 'The Other Gujarat: Social Transformation among Weaker Sections'. Mumbai : Popular Prakashan.
- Desai Govindbhai H. 1932 Hindu Families in Gujarat, Being an Account of their Domestic, Social and Economic life. Vadodara.
- જોષી વિદ્યુત (સંપાદન), સમકાલીન ગુજરાત, ગુર્જર ગ્રંથ રત્ન કાર્યાલય, અમદાવાદ, ૨૦૧૩
- શિરીષ પંચાલ, બકુલ ટેલર, જયદેવ શુક્લ, 'વિસમી સદીનું ગુજરાત', સંવાદ પ્રકાશન
- 'ગુજરાત' ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ-૨૦૧૩
- પ્રદેશનું સમાજશાસ્ત્ર :- ડૉ.હરિશ દોશી, ગુજરાત સમાજશાસ્ત્ર પરિષદ, સોવેનીયર (૧૩મું અધિવેશન)
- 'જ્ઞાતિ નિબંધ', દલપતરામ, ગુજરાત વિદ્યાસભા, ૧૮૬૩, અમદાવાદ
- વસતી ગણતરી અહેવાલ, ગુજરાત, ૨૦૧૩
- 'ગુજરાત વસતી વિશ્લેષણ', ગૌરાંગ જાની, કર્મસંઘ, ૨૦૧૨
- '૧૯મી સદીમાં સામાજિક પરિવર્તન', નીરા દેસાઈ, યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
- ગુજરાતનું ગેઝેટીયર, ગુજરાત સરકાર પ્રકાશન, ૧૯૯૦
- 'અનામત વિરોધી આંદોલન', સેન્ટર ફોર સોશિયલ સ્ટડીઝ, સુરત, ૧૯૮૫

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 305 (EA)

ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર
(RURAL SOCIOLOGY)

હેતુઓ :

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર વિશે જાણકારી મેળવે .
- (૨) ગ્રામીણ સમાજનું સમાજશાસ્ત્રીય અર્થઘટન કરતા શીખે.
- (૩) ગ્રામીણ સમાજની જાણકારી મેળવે.

ફલશ્રુતિ :

- (૧) સમાજશાસ્ત્રની એક શાખા તરીકે ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્રની જાણકારી મેળવશે.
- (૨) ગ્રામીણ સમાજનું સમાજશાસ્ત્રીય અર્થઘટન કરતા શીખશે.
- (૩) ભારતના ગ્રામીણ સમાજથી વાકેફ થશે.

યુનિટ-૧ (ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્રનો પરિચય)

- (૧) ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્રનો અર્થ અને વ્યાખ્યા.
- (૨) ભારતમાં આઝાદીબાદ ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્રનો ઉદભવ અને વિકાસ.
- (૩) ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્રનું વિષયવસ્તુ / ઉપયોગીતા

યુનિટ-૨ (ગ્રામીણ સમુદાય)

(૧) ગ્રામીણ સમુદાયનો અર્થ અને લક્ષણો .

(૨) ગ્રામીણ અભ્યાસની સંશોધન પદ્ધતિઓ :

(અ) સામાજિક સર્વેક્ષણ અર્થ અને લક્ષણો.

(બ) ક્ષેત્રકાર્ય અર્થ અને લક્ષણો.

યુનિટ-૩ (ગ્રામીણ અર્થવ્યવસ્થા)

(૧) ગ્રામીણ અર્થવ્યવસ્થાનું સ્વરૂપ.

(૨) ગ્રામીણ લોકોની જીવન નિર્વાહની રીતો.

(૩) ભૂમિ સમસ્યાનો અર્થ અને કારણો.

યુનિટ-૪ (ગ્રામીણ વિકાસ અને પરિવર્તન)

(૧) ગ્રામીણ વિકાસમાં સહકારી પ્રવૃત્તિની ભૂમિકા.

(૨) ગ્રામીણ વિકાસમાં પંચાયતીરાજની ભૂમિકા.

(૩) ગ્રામીણ સમાજમાં પરિવર્તન આણનાર સહાયક / અવરોધક પરિબલો.

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 305 (EA)
RURAL SOCIOLOGY

Objectives :

- (1) Students will get aware about Rural Sociology
 - (2) Students know to understand meaning of Rural Sociology
 - (3) Get Information regarding Rural Community.
-

Outcome :

- (1) They are understand Rural Sociology as a branch of Sociology
 - (2) Learn to meaning of Rural Sociology
 - (3) Students will get aware about Indian Rural Society.
-

Unit-1 (Introduction of Rural Sociology)

- (1) Meaning and Definition of Rural Sociology.
- (2) Development of Rural Sociology in Post Indipendence.
- (3) Subjectmatter/ Significance of Rural Sociology

Unit-2 (Rural Community)

- (1) Meaning and Charecteristics of Rural Community
- (2) Research Methods of Rural Studies:
 - (A) Social Survey: Meaning and Charecteristics
 - (B) Fieldwork:Meaninng and Charecteristics

Unit-3 (Rural Economic System)

1. Nature of Rural Economic System.
 2. Living ways of Rural Peopel
 3. Meaning and Causes of Land problems.
-

Unit-4 (Rural Development and Change)

- (1) Role of Co-operatives in Rural Development
 - (2) Role of Panchayatiraj in Rural Development
 - (3) Helping and Obstructive (Hindering) factors of social change in Rural Society.
-

Reference Books

- 1 Desai A.R.1969, Rural Sociology in India,PopularPrakashan ,
Bombay
 2. Dube S.C. 1955, Indian Village,AlliedPublisher,Bombay
 - 3 Sharma K.L.1974, Changing Rural Stratification
System,OrientLogman,
New Delhi.
 - 4 Shrinivas M.N.1966, Social Change in Modern India,Allied
Publisher,Bombay
 - 5 પટેલ એ.એસ.૧૯૯૨, બદલાતું ગામડું,સેન્ટર ફોર સોસિયલ સ્ટડીઝ
,સુરત.
-

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 305 (EB)
ધર્મનું સમાજશાસ્ત્ર (SOCIOLOGY OF RELIGION)

હેતુઓ.

- વિદ્યાર્થીઓ ધર્મના સમાજશાસ્ત્ર વિશે જાણકારી મેળવે.
 - ધર્મનું સમાજશાસ્ત્રીય અર્થઘટન કરતા શીખે.
 - ભારતના વિવિધ ધર્મની જાણકારી મેળવે.
-

ફલશ્રુતિ

- સમાજશાસ્ત્રની એક શાખા તરીકે ધર્મના સમાજશાસ્ત્રની જાણકારી મેળવશે.
 - ધર્મનું સમાજશાસ્ત્રીય અર્થઘટન કરતા શીખશે.
 - ભારતના વિવિધ ધર્મના સામાજિક પાસાથી વાકેફ થશે.
-

યુનિટ: (૧) ધર્મનું સમાજશાસ્ત્ર

- (૧) ધર્મના સમાજશાસ્ત્રનો અર્થ અને વ્યાખ્યા.
 - (૨) ભારતમાં ધર્મના સમાજશાસ્ત્રનો ઉદભવ –વિકાસ.
 - (૩) ધર્મના સમાજશાસ્ત્રનું કાર્યક્ષેત્ર.
-

યુનિટ : (૨) ધર્મ-એક સામાજિક સંસ્થા તરીકે

- (૧) ધર્મનો અર્થ અને વ્યાખ્યા.
- (૨) ધર્મના લક્ષણો.
- (૩) ધર્મના કાર્યો-વિકાર્યો.

યુનિટ: (૩) ધર્મના સમાજશાસ્ત્રીય અર્થઘટનો

- (૧) એમાઈલ દુર્બિમનું ધર્મનું કાર્યાત્મકવાદીઅર્થઘટન.
 - (૨) મેક્સવેબરનું ધર્મનું ઘટનાશાસ્ત્રીય અર્થઘટન.
-

યુનિટ: (૪) ભારતના ધર્મો

- (૧) હિંદુ ધર્મનો અર્થ, તેની માન્યતાઓ અને આચરણો.
 - (૨) ખ્રિસ્તી ધર્મનો અર્થ, તેની ભારતીય સમાજ પર અસરો.
 - (૩) ઇસ્લામ ધર્મનો અર્થ, ઇસ્લામના આધારસ્તંભ.
-

T.Y.B.A SEM – V
SOCIOLOGY CORE AND ELECTIVE – 305 (EB)
SOCIOLOGY OF RELIGION

Objectives:

- (1) Students will get aware about Sociology of Religion
- (2) Students know to understand meaning of Sociology of Religion
- (3) Get information regarding different Religions of India.

Outcome :

- (1) They are understand Sociology of Religion as a branch of Sociology
- (2) Learn to meaning of Sociology of Religion
- (3) Students will get aware about the aspects of different Indian Religions.

Unit – (1) Sociology of Religion

- (1) Meaning and Definition of Sociology of Religion.
- (2) Origine and Development of Sociology of Religion.
- (3) Subjectmatter of Sociology of Religion.

Unit- (2) Religion-as a Social Institution

- (1) Meaning and Definition of Religion.
- (2) Characteristics of Religion
- (3) Functions and Dysfunctions of Religion

Unit-(3) Sociological Interpretations of Religion

- (1) Emile Durkheim and Functional Interpretation of Religion.
- (2) Max Weber and Phenomenological Interpretation of Religion.

Unit-(4) Main Religions of India

- (1) Meaning, Beliefs and Religious experience of Hinduism
- (2) Meaning and Pillars of Islam
- (3) Meaning and Impact on Indian Society of Christianity.

Reference Books

- 1 Baird, Robert D. (ed.) 1995 (3rd edition) Religion in Modern India, Delhi, Mumbai.
- 2 Madan, T.N. (ed) 1992 (enlarged edition) Religion in India, Oxford University Press, New Delhi.
- 3 Muzumdar, H.T. 1986. India's religious heritage, Alled, New Delhi.
- 4 Shadir, Moin(ed.) 1989. Religion, State and Politics in India, Ajanta Publication, Delhi.